

ମୁଦ୍ରଣ

କମଳକାମିନୀ ।

—
—
—

ଆକାଶାଇ ଲାଲ ମିତ୍ର

ଅଧିକାରୀ ।

ଆଦେବକୀ ନନ୍ଦନ ମେନ କର୍ତ୍ତକ

ଅକାଶିତ୍ ।

—
—
—

କଲିକାତା ।

୩୩ ମଂ ଡରାମୀ ଚ୍ୟଗ ଦତ୍ତେନ ଲେନ ମାତ୍ର ଏଓ କୋଷାମିର ସାହେବ୍ସ ପ୍ରେସ୍
ଆଦେବକୀ ନନ୍ଦନ ମେନ କର୍ତ୍ତକ ମୁଦ୍ରିତ ।

୧ଲା ଜୈଷଠ । ମସି ୧୯୮୩ ମାର୍ଚ୍ଚ ।

କମଳେକାମିନୀ ।

~~~~~

ଆକାଶାଇ ଲାଲ ଘିର

ପ୍ରଣାତ ।

ଶ୍ରୀଦୈବକୀ ନନ୍ଦନ ମେନ କର୍ତ୍ତକ

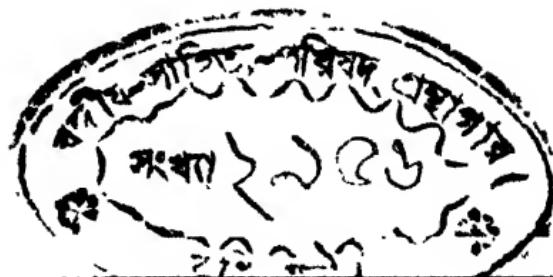
ପ୍ରକାଶିତ ।

ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।

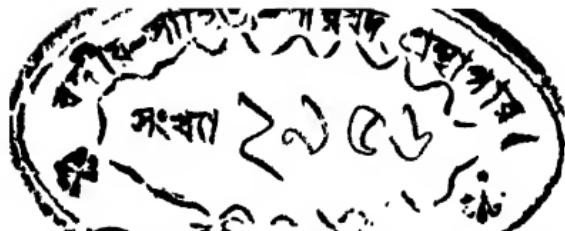
କଲିକାତା ।

୩୩ ନଂ ଡବାନ୍ଦୀ ଚବ୍ଦ ସଂକର ମେନ ମାମ ଏଓ କୋମ୍ପାନିଲ ଦାଧନ୍ମ ପ୍ରେସ୍
ଶ୍ରୀଦୈବକୀ ନନ୍ଦନ ମେନ ବହୁକ ମୁଦ୍ରିତ ।

୧୯୫୪ ଜୟାତ୍ରୀ । ମେ ୧୯୮୩ ମାର୍ଚ୍ଚ ।

ପ୍ରକାଶପାତ୍ର ଶ୍ରୀକୃତିପାତ୍ରନାଥ ସିଂହ ।

ମାତୁଲମହାଶୟ-କର-କମଳେ

କମଳେକାମିନୀ

ଉପହାର ସ୍ଵରୂପ

ଅର୍ପଣ କରିଲାମ ।

କୃଷ୍ଣକାମିନୀ ।

অপାର ଅନସ୍ତ ଜଳଧିର ଜଲେ,
ଏହାରେ ନିବିଡ଼ ଜଳଦ କୁତୁମେ,
କେ ତୁମି କାମିମି କନକ କମଳେ
ବୟେଛ ଦୀର୍ଘାରେ ଚିତ୍ତବିନୋଦିନି ?

ନିରଧିଯା ଏହି ଭୀମ ପାରାବାର,
ନିରଗିଯା ଚେଟ ପର୍ବତ ଆକାର,
ହୟନା କି ତବ ଭୟେର ସଞ୍ଚାର
କୋମଳ ହୃଦୟେ କମଳ ବାସିନି ।

কমলেকামিনী ।

(২)

দ্রুষ্ট দুর্জ্যয় কৃষ্ণীর মকর,
যুবিতেছে সদা শুধায় কাতর,
পুরেনা কথন যাদের উদর,
এবিপুল বিশ্ব করিলে ভঙ্গ ;

যাদেরি কবলে এ অগাধ জলে,
ভাসত ভূবন গেছে রসাতলে,
এ অগাধ হয়ে যাদেরি কবলে
মুচ্ছাগত ফুঁস অমর ঝীবন ।

(৩)

সেই সে প্রচণ্ড নিদয় হৃদয়,
রিপ্রণে চুমি না করিয়া ভয়,
নাহি তনি ভাস্তু কিমেষ আশয়,
কমলে ধাড়ায়ে কমলে কামিনী—

শুণিতেছে টেউ মহা পারাবারে,
অপাঙ্গে তেজিছ ক্ষতাস্ত সবাবে,
মহানদে কভু কভু অশ্রধারে,
ভুনি কিংগো সতি স্বতঃ পাগলিনো ?

(୪)

ଦେଖିବେଛି ତବ ପ୍ରଥମ ଘୋବନ,
ଚମ୍ପକ ବବନ ଅପୂର୍ବ ବଦନ,
ପ୍ରେମଭାବି ତାସ କୁଟିଛେ, ଯେମନ
ବାଲାକ ମିଳୁର ସଜ୍ଜ ନୀଳାସ୍ତରେ ;

ନିରଥି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାମ ବପୁର ଗର୍ଜନ,
ଯମେ ହୟ ବିଧି କରିଲ ଶଜନ
ମରତେ ବିନୋଦ ସ୍ଵରଗ ଭବନ
ଅଭ୍ୟତ ଭାଙ୍ଗାର ମାନବେର ତରେ ।

(୫)

କ୍ଷୟେ ମେ ଭାଙ୍ଗାର ଦ୍ଵିଷ୍ଟଗିତ ହୟ,
ଦେଖିବେ ଜୀବନ ସତ ଦିନ ରମ
ଯେ ସ୍ତ୍ରୀର ନାମ ‘ପାବିତ୍ର ପ୍ରଗୟ,’
ଆକାଶ ଦ୍ଵାନିତେ ଶୁନିଲ ମାନବ ;

ମେ ସ୍ତ୍ରୀର ତରେ ଭୃପତି ଭିଗାରୀ,
ଭିଥାରୀ ଭୃପତି, ବୟନ ବନଚାରୀ
ପ୍ରବେଶ ସଂସାରେ ହୟ ମେ ସଂସାରୀ,
ହେବି ଅବନିତେ ସ୍ଵର୍ଗେର ବୈଭବ ।

କମଳେକାମିନୀ ।

(୬)

ତପୋବନ ମାଝେ ସେ ସୁଧା ଭାଣ୍ଡାର,
ଭୃପ ଭାଗ୍ୟଧର କରି ଅଧିକାର,
ଗଲେତେ ପରିଲ ବନଫୁଲ ହାର,
ଦେବତା ହୁଲ୍ଭ ମେନକା ନନ୍ଦିନୀ ;

ଶୁଦ୍ଧିକେ ଆବାର ସେ ସୁଧା ଭାଣ୍ଡାର,
'ମିରାଣ୍ଡା' ଲଭିଯା ନୃପତି କୁମାର
ମରତେ କରିଲ ସ୍ଵରଗେ ବିହାର,
ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ କମଳେ କାମିନୀ ।

(୭)

ସେଇ ସୁଧାମରୀ ପ୍ରତିମା ରୂପିନୀ,
ମରତେ ସ୍ଵରଗ ତୁମି ବିନୋଦିନି,
କୋନ ପଥ ଦିଯା ଆସି ଏକାକିନୀ,
ଏହି ସେ କରାଲ କାଳାନ୍ତ ସାଗରେ,

କମଳ ଆନନ୍ଦେ ଚରଣ ରାଧିଯା,
କଭୁ ବା ହାଁସିଯା କଭୁବା କାନ୍ଦିଯା,
ଯେତେଛ ତରଙ୍ଗେ ଭାଷିଯା ଭାଷିଯା,
ତୋମାର କି ମସ୍ତ ଶିଖାଲେ ଅମରେ ?

(୮)

ଅଥବା ନିତାନ୍ତ ହୟେ ଜ୍ଞାନାତନ,
କରେଛ କି ସାଧିବ ହେଥା ଆଗମନ,
ଏହେନ ପ୍ରତିବା ଦିତେ ବିସର୍ଜନ
ଅଦିନେ ଦଶମୀ ଦେଖାତେ ଆମାରେ ?

ଦେଖ ଦେଖ ଭାଦ୍ରେ କମଳ ତୋମାର,
ତରଙ୍ଗ ପ୍ରହାରେ ବୁଝିବା ଏବାର,
ଚାର କଲେବର ଲୁକାଇଲ ତାର
ଏହି ସେ ବିଶାଳ ମହା ପାରାବାରେ ।

(୯)

ଡୁବେ ସେ ଡୁବୁକ୍ କିବା ହୁଃଥ ତାର,
ଜଡ଼ ସେ ଡୁବିଲେ କେବା ହୁଃଥ ପାଯ.
କିନ୍ତୁ ସେ ଡୁବିଲେ ତୋମାର ଉପାଯ,
କି ହେବେ ଗୋ ବଳ ଅୟି ଶୁବଦନି ?

ସହକାରି-ଚୂଯତ ଧରନୀ ଲୁଣ୍ଠିତ
କୋଥାର ମାଦବି ରହେଛ ଜୀବିତ ?
କମଳ ବିହନେ ତାଇ ସେ ନିଶ୍ଚିତ
ଏକାଳ ସାଗରେ ଡୁବିବେ କାମିନି ।

କଲଲେକାମିନୀ ।

(୧୦)

ଆମରି ଏହେନ ମାଧୁରୀ ମଧୁର !
ଏହେନ ନବୀନ ଯୌବନ ଅଙ୍ଗୁର !
ଏହେନ ନିବିଡ଼ ଚିକନ ଚିକୁର !
ଏହେନ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ସ୍ଵଧାର ଭାଙ୍ଗାର !

ସବ ଯାବେ ହାୟ ଏକାଳ ସାଗରେ,
ତୋମାର ଗୋ ସତି ଜନମେର ତରେ
ଏହି ଅଭାଗାର ନୟନ ଉପରେ,
ଏଓ କି ଅଦୃଷ୍ଟେ ଛିଲରେ ଆମାର ?

(୧୧)

ତାହବେନା କଭୁ ପରାଣ ଥାକିତେ,
ତୋମାୟ ସୁନ୍ଦରି ଦିବନା ଡୁବିତେ,
ଏଠାଇ ତୋମାୟ ହଇବେ ତାଜିତେ,
ଉଳକେଳୀ ଠାଇ ଏନୟ ତୋମାର ;

ବଲିତେ ହଦୟ ଯାୟ ଯେ ବିଦରି,
ତଥାପି ତୋମାୟ ବଲିବ ସୁନ୍ଦରି,
ହାରାପେଛି ଆମି କେମନେ କି କରି,
ଏ ସାଗର ମାଝେ କି ଧନ ଆମାର ।

କମଳେକାମିନୀ ।

୭

(୧୨)

ନିର୍ଝଳ ଆକାଶେ ମୃଦୁଲ ସମୀରେ,
ଆଶାର ମତ୍ରଗା ଶୁଣି ଫିରେ ଫିରେ,
ଧୀରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଏହି ସିଙ୍କୁନୀରେ,
ଜାତାଶମେ ହାଁ ଆମି ହୁବାଶମ !

କତ ଯେ ସାଧେର ସୋନାମୁଦ୍ରୀ ତରୀ,
ବାନିଜ୍ୟ କରିତେ ଭାସାନ୍ତୁ ଶୁନ୍ଦରି,
କତଇ ସାମଗ୍ରୀ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି,
ଜାନେନ ବିଧାତା—ଆର କେହ ନମ ।

(୧୩)

ଭାଷିଲ ଯେ ତରୀ ଅମନି ଗଗନ,
ଘୋର ଅଞ୍ଚକାରେ ହଲୋ ନିମଗନ,
ଉଠିଲ ନିଠୁର ପ୍ରବଳ ପବନ,
ତରଙ୍ଗେ ଡୁବିଲ ତର୍ବୀ ମେ ଆମାର ;

ଆବାର ମୃଦୁଲ ମୃଦୁଲ ବାତାସ,
ବାହିଲ ଉପରେ ହାଁସିଲ ଆକାଶ,
ଆବାର ଶୁନିଲୁ ଆଶାର ଆଶାସ
ଭାସାନ୍ତୁ ସାଗରେ ତରନୀ ଆବାର ।

କମଳେକାମିନୀ ।

(୧୪)

ଆବାର ଗଗନ ଡୁବିଲ ଆଁଧାରେ,
ଛୁଟିଲ ପବନ ଭୀଷଣ ହଙ୍କାରେ,
ଆବାର ତରଙ୍ଗ ଉଠି ପାରାବାରେ
ଡୁବାଲେ ଦାଧେର ତରନୀ ଆବାର -

ଏଇକୁପେ ହାଯ ଯା ଛିଲ ଆମାର,
ଆଶାର ମସ୍ତ୍ରଣା ଶୁଣି ବାର ବାର,
ଦିଯାଛି ସଂପିଯା ଜଳଧି ମାଝାର.
ଆମାର ବଲିତେ ନାହି ତୃଣ ଆବ ।

(୧୫)

ମେଇ ମାୟାବିନୀ ଏହି ସର୍ବନାମ
କରେଛେ ଆମାର ଧୂରବ ବିଶାମ.
ତୁମେ ଯେ ସତି ଆମି ତାର ଦାନ,
ହଇୟା ଲୁଟାଇ ସେ ରାନ୍ଧାଚରଣେ ;

କିଲଜ୍ଜା ବଲିତେ ହା ଧିକ ! ହା ବିକ !
ଏଥନ ଓ ଯେ ତାରେ ପ୍ରାଣେର ଅଧିକ,
ଭାଲ ବାସି ଆମି ଅଭାଗୀ ବଣିକ
କେନ ଭାଲ ବାସି କହିବ କେନନେ !

(୧୬)

କେନ ଭାଲ ବାସି ଭାଲ ବାସା ଜାନେ,
ଆର କେହ ତାହା ଜାନେଲା ଏଥାନେ,
ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର ଦର୍ଶନ ସନ୍ଧାନେ,
ଯାର ତ୍ବ କଭୂ ନା ପାଇ ମାନବେ :

ଆମି ଜାନି ସୁଧୁ ଯା ଜାନେ ସକଳେ,
ନେହାରି ତାହାର ବଦନ କମଳେ,
ଯେ ସ୍ଵର୍ଥ ପାଇଗୋ ଅବନୀ ମଣଳେ,
ସେ ସ୍ଵର୍ଥେର ତୁଳ ସେ ସ୍ଵର୍ଥେ ସନ୍ତୁବେ ।

(୧୭)

ଗିଯାଛେ ଯେ ଧନ ଦେବା କୋନ ଛାର,
ପାରି ବିସର୍ଜିତେ ଜୀବନ ଆମାର,
ଯଦିଗୋ ଶୁନ୍ଦରି ଏବେ ଏକବାର,
ପାଇସେ ମୁଖେର ମଧୁରାହାନନି :

ଯେ ହାସି ସେ ହାସି ତୁଷିଲ ଆମାର
ଧୀର ସନ୍ମାରଣେ ଯତ ବାର ହାୟ,
ଭାଷାମୁ ତରଣୀ ତାହାର କଥାଯ
ମେହ ହାସି ତାର—ଅଯି ଶ୍ଵଦନି ।

কমলেকামিনী ।

(১৮)

এক বার সতি এক দণ্ড কাল,
হোক্সে প্রসন্ন ঘুচুক্ জঞ্জাল,
এক বার সতি এক দণ্ড কাল,
ঁাস্তক্ সে আমি দেখি আঁধি ভরে ;

সে ঝাসিলে সতি ইঁসিবে গগণ
আর না তাপেতে দহিবে তপন
ফুটিবে কুমুম নয়ন রঞ্জন
বরষায় হবে বসন্ত অন্তরে ।

(১৯)

কিন্তু যে অবধি এদশা আমাৱ,
সে অবধি সে যে তৃষ্ণিল না আৱ,
ঝাসিয়া সে ইঁসি, একি ব্যবহাৱ !
প্ৰণয় কি সতি সম্পদেৱ বণ ?

তানয় তানয় দৱিদ্রতা তৱে,
সে আমাৱে কচু ঘণা নাছি কৱে,
হেৱি অভাগাৱে বিপদ সাংগবে,
প্ৰেম ভৱে তাৱ বদন দ্বিৱন ।

(২০)

যা হোক্ তা হোক্ ক্ষতি নাই তায়,
 তার ভাল বাসা নাবাসা আমার
 গণিনা সুন্দরি—কেবা কবে হায় !
 ভাল বাসা আশে ভালবাসে ফুলে ?

ভাল বাসা আশে নাহি বাসি ভাল,
 ভাল বাসি তায় বাসি চিরকাল,
 কে জানে সম্পদ্ বিপদ্ জঙ্গাল,
 কে জানে সাগরে—কুলে কি অকুলে !

(২১)

এই দেখ তার ধরিয়া চরণ,
 একাল সাগরে আজি ও এখন,
 জীরে আছি সতি হইনি মগন,
 ধন লয়ে সেজে পিঙ্গাছে জীবন ;

কিন্ত এ জীবনে কিবা কায আর,
 কোন পথে গেছে জীবিকা আমার !
 তবু যে বিচ্ছদ ভরেতে গো তার
 মরিবার সাধ উঠেনা কখন ।

কমলেকামিনী ।

(২২)

জানি আমি সেবে কেবল ছলনা,
মরিচিকাময়ী অলীক কলনা,
জানি আমি সতি সেই স্বলোচনা
ঘটাকাশে সুধু আকাশ কুসুম ;

মুকুতার লতা এচিত কাননে,
কুসুমিত যাহা হবেনা জীবনে,
ছায়ার আকৃতি মানস দর্পণে
আকাশের গায় কাশ্মীরী কুসুম ।

(২৩)

হোক তায় সতি কি ক্ষতি আমার,
স্বপনে স্থথ নাহি হয় কার ?
সে স্বপন ভঙ্গে কেবা পুনর্বার
চাহে না যুগাতে দেখিতে স্বপন ?

কোথা তবে স্থথ জড়ে কি অস্তরে,
লোকালয় কিম্বা দুর্গম প্রাস্তরে,
ভূত বর্ণমান ভবিষ্য ভিতরে
কোথায় গো সতি তার নিকেতন ?

(୨୪)

ବହୁଦିନ ହ'ଲ ଶରତେର ଶଶୀ,
ଆସାଦ ଉପରେ ଦେଖିତାମ ବସି,
ଶୁନୀଲ ଆକାଶେ ହାସିତ ରୂପସୀ,
ଭାସିତ ମାନସ ଶୁଦ୍ଧ-ସିଙ୍ଗୁ ନୀରେ ;

ଆଜିଓ ଶରତେ ସେଇ ଶଶଧର,
ଆଜିଓ ଶରତେ ସେଇ ନୀଳାଦ୍ଵର,
ଲୋକେ ବଲେ ଆଛେ ଆଜିଓ ଶୁନ୍ଦର,
ଆମି ଦେଖି ତାରା ଡୁବେଛେ ତିମିରେ ।

(୨୫)

କୋଥା ତବେ ଶୁଦ୍ଧ ବଲ ଗୋ ଲଲନେ,
ମାନସେ କି ସେଇ ଶଶାଙ୍କ ବଦନେ,
ଭୂତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭବିଷ୍ୟ ଭବନେ,
କୋଥା ତବେ ଶୁଦ୍ଧ ମିବସତି କରେ ?

ଆଦି କାଳ ହ'ତେ ଥୁଜିତେଛେ ନର,
ଅଲେ ହୁଲେ ବଲେ ଦେଶ ଦେଶାନ୍ତର,
ପେଯେଛେ କେବଳ ଧ୍ୱନି ପୁଣ୍ୟଧର,
କୋଥା ତବେ ଶୁଦ୍ଧ ଜଡ଼େ କି ଅନ୍ତରେ ?

ଥ

কমলেকামিনী ।

(২৬)

স্থখ সে মানসে প্রাণ ক্লপে স্থিত,
পরমাঞ্চা সনে রঁয়েছে মিলিত,
ভবিষ্যে তাহার ভবন নিশ্চিত,
ভূত বর্তমান পর্যটন-ভূমি ;

এসেছে গো সতি তোমার সহিত,
তোমার সহিত যাইবে মিশ্চিত,
ফিরিয়া আলয়ে পুলকে পূরিত
সাথে করি যদি লয়ে যাও তুমি ।

(২৭)

কেন তবে আশা করিব বর্জন ?
হোক মরিচিকা,—স্থথের কারণ
জাগরণে মোর জীবন্ত স্বপন,
জীবন থাকিতে ভাঙ্গিবার নয় ;

জীয়ে আছি আমি তার পদাঞ্চলে,
তুমি কেন সতি কোন ছঃখ সয়ে,
এহেন সাগরে এ হেন সময়ে,
হের অঙ্ককার ত্রিভুবন ময় ?

(୨୮)

ଏ ମୌରନ କାଳେ ଓ କ୍ଲପେର ଘରେ,
ଅବଳା ଅଜ୍ଞାନ ସରଳ ଅନ୍ତରେ,
ଶୁଧା ଭାଙ୍ଗାରେର ଚାବି ଲାୟେ କରେ,
“ଏହି ନେଓ ଧର ” ବଲିଛ ଆମାର ?

ଦିଓନା ଦିଓନା ଓ ଚାବି ଆମାରେ,
ତରଙ୍ଗ ସଙ୍କୁଳ ଏହି ପାରାବାରେ,
ଦିଓନା ଦିଓନା ଓ ଚାବି ଆମାରେ,
ଦିଓନା ଭୂଜଙ୍ଗେ ମାଣିକ ମାଥାର ।

(୨୯)

ଯାଓ ତୁମି ସତି ତ୍ୟଜିଯା ଏଠାଇ,
ସଞ୍ଜୋଗେର ଦ୍ରବ୍ୟ ହେଥା ତବ ନାହି,
ବିଷମ ସାଗର ବିଷମ ସଦାଇ,
ବିହାରେର ହାନ ଏନ୍ଦୟ ତୋମାର ;

ଥାକ୍ ପାରିଜାତ ନନ୍ଦନ କାନନେ,
ବିଜ୍ଞାରି ଶୁରତି ତୁମି ଦେବ ଗଣେ,
ଚାହିନା ତାହାରେ ଚାହିନା ଅରଣ୍ୟେ
କାମିନି-କୁଶମ ଚାହିନା ଆମାର ।

কংলেকামিনী ।

(৩০)

যাও তুমি সেই অট্টালিকা মাঝ,
পরিবে যথায় পরির স্বসাজ,
বন্ধ অলঙ্কারে করিবে বিরাজ,
কাপের সাগরে ভোগের সাগর—

মিলিছে যেখানে আহা মরি মরি !
সেই সঙ্গি হলে ঠাড়াও স্বন্দরি,
বারেক এঠাই পরিহার করি,
দেখি হয় কি না দৃশ্য মনোহর ।

(৩১)

না না না হ'লনা সাজিল না সতি,
এখানে তোমার সোনার মূরতি,
হৰেছে মণি—যাও শীঘ্র গতি
অন্য ঠাই তুমি ত্যজি এ আবাস ;

নিজা নাই হেথা কোমল শমন,
ঘৰ্ষ নাই হেথা পাথার বীজন,
ক্ষুধা নাই হেথা রসনা রঞ্জন
সুমিষ্ট সুখাদ্য আছে বারমাস ।

(୩୨)

ତୋବ ନାହିଁ ହେଥା ବାଜିଛେ ଶୁଦ୍ଧ,
ନାଚିଛେ ନର୍ତ୍ତକୀ କରିତେଛେ ରଙ୍ଗ,
ଉଠିଛେ ପ୍ରସଲ ହାସିର ତରଙ୍ଗ,
ଧାଇଛେ ପତଙ୍ଗ ପୁଡ଼ିତେ ଅନଳେ ;

କମଳେ ଏଥାନେ ନାହିକ ଶୁଦ୍ଧାଗ,
ଏଥାନେ ତୋମାର ବଁଁଚିବେ ନା ଆଗ,
ଯା ଓ ତୁମି ସତି ତ୍ୟଜି ଏହି ସ୍ଥାନ,
ବିଲାସେର ନାମ ପ୍ରଣୟ କେ ବଲେ ?

(୩୩)

ଦେଖିଲ ନା ସତି ଯେ ବିଲାସ ଦାସ
କୋଥାରୁ ସେ ମୂର୍ଧ କରିଛେ ନିବାସ,
ଫେଲିଲ ନା ହାୟ ଏକଟି ନିଷ୍ଵାସ,
ଦୁଃଖିନୀ ଭାରତ ଜନନୀର ତରେ ;

କେଇ ନରାଧମ କରେ କି କଥନ,
କମଳେ କାମିନୀ ରୂପ ଦରଶମ ?
ଅସ୍ତ୍ରରେର ତରେ ନହେ କଦାଚନ
ସ୍ଵରଗେର ଶୁଦ୍ଧା ଅବନୀ ଭିତରେ ।

କମଳେକାମିନୀ ।

(୩୪)

ଉଦ୍‌ୟାନେତେ ତାର ହୋକ୍ ବଜୁଧାତ,
ବୀନ୍ ପାଥୋଯାଙ୍ଗ ହୋକ୍ ଭଞ୍ଚସାତ,
ଲକ୍ଷ୍ମୀଠୁଂରି ଯାଉକ୍ ନିପାତ,
ଶୁଣ୍ଠ ହୋକ୍ ଦେଖି ବିଳାସେର ନାମ ;

ଜୀବନେତେ ତାର କୋନ୍ ପ୍ରଯୋଜନ,
ବିଳାସ ଯାହାର ବୀଜ ମସ୍ତ ଧନ,
ଦେଖେ ନା ଯେ କଭୁ ମେଲିଯା ନୟନ
ଭାରତେର ଚକ୍ର ଅଞ୍ଚ ଅବିଶ୍ରାମ ।—

(୩୫)

ଅଞ୍ଚ ଅବିଶ୍ରାମ ବର୍ଷ ସମ୍ପ ଶତ,
ବରଷି ଜନନୀ ବିଧବା ଭାରତ
“ହୀ ହତୋଷ୍ମି” ମୁଖେ ବଲେନ ନିୟନ୍ତ୍ର
କାଳ ସିନ୍ଧୁ ତୀରେ ମୁର୍ମୁର୍ମୁ ପଡ଼ିଯା ;

ସମ୍ପ ଶତ ବର୍ଷ ଏହି ସେ ମୋଦନ,
ଏକ ଦିନ ତରେ ନା କରି ଶ୍ରବନ
ଯେ ପାମର ମତି ବିଳାସେ ଅଗନ
ମୃଦୁଙ୍ଗ ବାଜାୟ ଝାସିଯା ଝାସିଯା ।—

(୩୬)

ପ୍ରକାଲିଯା ପଦ ତାର ସେଇଥିରେ,
ଯାଓ ତୁମି ସତି କୃଷିର ଝୁଟୀରେ,
ଶୋଭିବେ ଦ୍ଵିଗୁଣ ଏ ଅମୂଲ୍ୟ ହୀରେ,
ଅନ୍ଧକାର ମାଝେ ଉଞ୍ଜଳ ଆଭାୟ ;

ଏଥାନେ କମଳ ଅତି ନିରମଳ,
ସଞ୍ଚୋଗେର ଦ୍ରବ୍ୟ ଅନ୍ଧଆର ଜଳ,
ଏଥାନେ ସାଗର ହୟ ନା ଚଞ୍ଚଳ,
ଇତିହାସ ମେ ତ ଜାନିତେ ନା ପାୟ ।

(୩୭)

ଜାନିତେ ନା ପାୟ କେମନେ ହର୍ଜନ
ଦୟୁମ୍ୟ ଡେରାୟସ୍ ଲୁଟିଲ ରତନ,
ଆସି ଏ ଭାରତେ, ଶୁନେନା କଥନ
ସୋମନାଥ ଶିବ କେ ଭାଙ୍ଗିଲ କବେ ;

ଜାନେ ନା ସେ ଛଷ୍ଟ ସୌରି ହରାଚାର,
କେମନେ ଭାରତେ ଆସିଯା ନବାର,
ଲୁଟିଲ ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ ଭାଣ୍ଡାର,
ତୁଳ ନାହି ସାର ଏ ବିପୁଲ ଭବେ ।

କମଳେକାମିନୀ ।

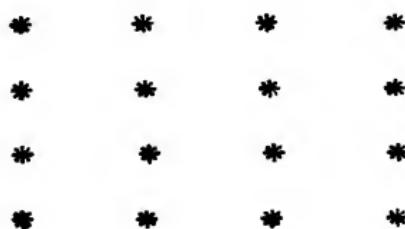
(୩୮)

ଜାନେନା ଯେ ଜନ କଜନ ସବନ,
କାଡ଼ି ନିଲ ବଙ୍ଗେ ରାଜ ସିଂହାସନ,
ପଲାଇଲ ରାଜୀ ନା କରି ତୋଜନ,
କଲଙ୍କେର ଡାଲି କରିଯା ମାଥାୟ ;

ଦେଖିଲ ନା କହୁ ଯେ ଅଞ୍ଚ ନୟନ
କି ରକ୍ତେ ଉଦୟ ଇମ୍ବାମ୍ ତପନ
କେମନେ ବା ପୁନଃ ହ'ଲ ଅଦର୍ଶନ
ଶୁଦ୍ଧିନେ କୁଦିନେ କାହାର ପ୍ରଭାୟ ।

(୩୯)

କେମନେ ଗୋ ସତି ବିଦେଶୀ ବଣିକ,
ଆଜି ଏ ଭାରତେ ଭୂପତି ଅଧିକ,
କେମନେ ଗୋ ହାୟ ହା ଧିକ ! ହା ଧିକ !
ଚିରଦିନ ମୋରା ଦଲିତ ଚରଣେ ;

(୪୦)

ଧନ୍ୟ ହେ କୁଷକ ତୁମି ଧନ୍ୟ ଭବେ,
ଏ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଶୁଦ୍ଧା ଜୋମାକେ ସଞ୍ଚବେ,
ଧର ତବେ ନେଓ ଅତୁଳ ବୈଭବେ,
ରାଜା ହୋ ତୁମି କୁଟୀରେ ଆପନ ;

ରାଜା ହୋ ତୁମି କୁଟୀର ମାକାର,
ରାଣୀ ହବେ ଏହି ରମଣୀ ଆମାର,
ମଞ୍ଚ ସିଂହାସନେ ଆନନ୍ଦ ଅପାର,
ନୟନେ ନୟନେ ରହିବେ ଦୁଃଖ ।

(୪୧)

ରହିବେ ଦୁଃଖ ସରଲ ସରଲା,
ପ୍ରେଣ୍ୟ ହାରେତେ ଶୁଶ୍ରୋଭିଯା ଗନା;
ନାହି ରବେ ଜାଲା ନାହି ରବେ ମଳା,
ଶୁଦ୍ଧ ନିଜା କଭୁ ନାହି ହବେ ଭଙ୍ଗ ;

ଆନ୍ତିତେ ତୃଷ୍ଣାୟ ଶୁଥେପି'ବେ ନୀର,
ଶୁଦ୍ଧା ପେଲେ ଅନ୍ନ ଧାବେ ହୟେ ହିର,
କାଳ ଶ୍ରୋତେ ଶୁଥେ ଢାଲିବେ ଶରୀର
ଉଠିବେନା ତାମ ଏକଟି ତରଙ୍ଗ ।

କମଳେକାମିନୀ ।

(୪୨)

ଯାଓ ତବେ ସତି ଯାଓ ସେଇ ଶ୍ଥାନେ,
ଜନମେର ମତ ପାଇବେ ଯେଥାନେ,
ବିମଳ ଆମନ୍ଦ କୋମଳ ପରାଣେ,
ଏକ ଦିନ ତରେ ହବେନା ଦୁଃଖିନୀ ;

ଯାଓ ତବେ ଶୀଘ୍ର କର ପରିହାର,
ଏହି ସେ ଆମାର ଭୀମ ପାରାବାର,
ବିହାରେର ଶ୍ଥାନ ଏନୟ ତୋମାର,
ତରଙ୍ଗେ କେନ ଗୋ କମଳେ କାମିନି ?

(୪୩)

ଆର ନା ଆର ନା ଯାଓ ଶୀଘ୍ର ଯାଓ,
ଭାସିଯା ଆନନ୍ଦେ ଚାଷାରେ ଭାସାଓ,
ଇଁସିଯା କୁଟୀରେ ତାହାରେ ଇଁସାଓ,
ନାଶିଯା ଭରତେ ତିମିର ଗଭୀର,

ଆର ନା ଆର ନା ଯାଓ ଶୀଘ୍ର ଯାଓ,
କେନ ମିଛେ କାନ୍ଦି ଆମାରେ କାନ୍ଦାଓ,
ବାଚିଯା ପରାଣେ ଚାଷାରେ ବାଁଚାଓ,
ତୋମା ତରେ ଚାଷା ହେଁଯେଛେ ଅଧୀର ।

(୪୪)

ଚେଯେ ଦେଖ ସତି ପ୍ରଥର ତପନେ,
ଧାନ କାଟେ ଚାଷା ମାଠେତେ ଯତନେ,
ହଦ୍ୟେର ପାନେ ଚାହେ ଘନେ ଘନେ,
ଦେଖିତେ ତୋମାର କ୍ରପ ଗୋ ସରଲେ ;

ଫିରିଯା ସେ ଚାଷା ଆସିତେଛେ ଘର,
ମାଥେ କରି ଧାନ—କ୍ଲାନ୍ଟ କଲେବର,
ପଡ଼ିତେଛେ ସାମ୍ ଦର୍ ଦର୍ ଦର୍,
ଯାଓ ଗୋ ଦେ ସାମ୍ ମୁଛାଓ ଅଙ୍ଗଲେ ।

(୪୫)

ତା ଯଦି ନା ଯାଓ ଯାଓ ତବେ ତୁମି,
ତ୍ୟାଜିଯାଂ ଗୋ ସତି ଏ ଭାରତ ଭୂମି,
ଯେଥାନେ ମାନସ ଯାଓ ତବେ ତୁମି,
ପାର ହେଁ ଶ୍ରୀଅ ଭାରତ ସାଗର ;

କି କାଯ ଏଥନ ଓ ବିଧୁବଦନେ,
କି କାଯ ଏଥନ ପ୍ରେମ ଆଲାପନେ,
ବିଷମ ନିଗଡ଼ ପଡ଼େଛେ ଚରଣେ,
କାରାଗାରେ ଆମି ଭବନ ଭିତର ।

কমলেকামিনী ।

(৪৬)

জননীর কঢ়ে লৌহহার যার,
প্রণয় মালিকা গলে দোলে তার !
ছিছিছি সাজেনা এসময়ে আর
কমলিনী—কাঞ্চ—কোমল জীবন ;

দাবানল দক্ষ হরিণীর মত,
আজি গো সুন্দরি বর্ষ শপ্ত শপ্ত,
ছটফটি হায় ভূমিছে ভারত,
শীতল সলিলে জুড়াতে জীবন ।

(৪৭)

হায়রে বিধাত : কত কাল আর,
একাল আশুণ বক্ষস্থলে মার
রবে প্রজন্মিত ? বল একবার
কজন মরিলে বাঁচিবে ভারত ?

বাঁচিবে কি হায় ! মুরুর্ধু পরাণ,
ভারতের ভাগ্য হবে পরিজ্ঞাণ ?
না হয় হোক এ ভারত শশান,
নিশান থাকিবে চিরদিন মত ।

(୪୮)

କି ସୁଥେର ଚିତ୍ତ ! ଏହି ଗଞ୍ଜାଜଲେ,
ତରଣୀତେ ଯାବେ ବିଦେଶୀର ଦଲେ,
ସଙ୍ଗାଧି ନାବିକ କହିବେ ସକଳେ
'ଏହି ମେ ଭାରତ ହେଁବେ ଶଶାନ'

"ବହୁଦିନ ସହି ଯତ୍ନା ଅପାର,
ଜନନୀର ଦୁଃଖ ନୟନେତେ ଆର
ନା ପାରି ଦେଖିତେ, ହାୟରେ ଇହାର
କୋଟି କୋଟି କୋଟି ମରିଲ ସନ୍ତାନ ।"

(୪୯)

ଏହି ମହାବାକ୍ୟ ଲିଖିବେ ଲେଖନୀ,
କ'ବେ ଇତିହାସ ଶୁଣିବେ ଧରନୀ,
ଶିଥରେ ଶିଥରେ ହବେ ପ୍ରତିଧୂନି,
"କୋଟି କୋଟି କୋଟି ମରିଲ ସନ୍ତାନ"—

ହାୟରେ ଦେଦିନ କାଳ ପଞ୍ଜିକାୟ,
କୋଥା ଲିଥା ଆଛେ କେ ଦେଖିତେ ପାଯ,
କେ ଦେଖିତେ ପାଯ ବିଧିର ଈଚ୍ଛାର
କ'ବେ ଭାରତେର ଜୁଡ଼ାବେ ପରାଣ !

କମଳେକୋମିନୀ ।

(୫୦)

ଏସମୟେ କେନ ହୃଦୟ ମୋହିନି,
ପ୍ରଗୟ କମଳେ ତୁମି ପ୍ରଗୟିନି ?
ଏସମୟେ ସତି ଚିତ୍ତ-ବିନୋଦିନି
ଭାରତ ତୋମାୟ ହିଂବେ ତ୍ୟଜିତେ ;

ଏକାନ୍ତ ସଦି ନା ତ୍ୟଜିବେ ଭାରତ
ଏସ ତବେ ହୁହେ ଗାଇ ଅବିରତ,
ପିଙ୍ଗରେ ଆବନ୍ଧ ଶୁକ ଶାରି ମତ,
ଏଭାରତେ କେହ ପାରେନା ମରିତେ ”

